

Örmény legenda

A kereszténység felvétele, az örmény nép számára oly fontos esemény 301-ben történt. A kereszténység felvételében elsődleges szerepet játszott Világosító Szent Gergely, aki később az örmény egyház első katolikosza lett és III. Trdat örmény király (287-330). V. századi örmény források szerint III. Trdat örmény király, 287-ben római légionáriusok kíséretében érkezett meg Örményországba, hogy visszaszerezze az apai trónt. Jeriz vidékén áldozati szertartást akart bemutatni Anáhit pogány istennő templomában, amelyhez egyik társa, Gergely segítségét kéri. Gergely, mivel hogy keresztény hitre tért, megtagadja, hogy egy bálványnak mutasson be áldozatot. III. Trdat örmény király az ártásáti Chor Viráp (Mély Verem) börtönbe zárta Gergelyt, ahol csak halálraítélteket tartanak fogva.

Örményországban a kereszténység felvétele szoros kapcsolatban állt Szent Hripszime és vértanútársai halálával. A Legendárium alapján a Rómában született keresztény szüzek Diocletianus császár üldözései elől menekültek Keletre. Elzarándokoltak Jeruzsálembe, végigjárták a szent helyeket, majd Edesszából az örmény határhoz érkezvén, a Vághársápáttól nem messze található présházakban szálltak meg. Amikor III. Trdat örmény király meglátta Hripszimét, a lány úgy megbűvölte szépségével, hogy elhatározta, feleségül veszi. Hripszime azonban elutasította III. Trdat szerelmét. III. Trdat elrendelte, hogy engedetlenségéért végezzék ki Hripszimét és társait. A kivégzés súlyos lelki megrázkódtatást jelentett a királynak, amely idegi megbetegedéshez vezetett. Az V. században ezt a betegséget a népnyelv „disznó” jelzővel illette, és ezért van, hogy III. Trdatot gyakran disznó fejjel ábrázolják. A király nővére, Choszroviducht több ízben is ugyanazt az álmod látta. Az álmokban közölték vele, hogy testvérét, III. Trdatot csak a tömlöcben sínylődő Gergely gyógyíthatja meg. Gergely csodával határos módon maradt életben a halálraítéltek börtönében. Az álmok hatására Vághársápátba hívták Gergelyt, ahol ünnepélyesen fogadták. Elsőként összegyűjtötte és örök nyugalomba helyezte a mártírhalt szüzek hamvait, majd terjeszteni kezdte a kereszténységet. Hittérítő munkájának 66. napján a király meggyógyult. III. Trdat örmény király és udvara ennek hatására felvette a kereszténységet, majd egész Örményországban államvallássá tette.

III. Trdat örmény király kinevezési okirata szerint Világosító Szent Gergelyt (Grigor Luszavoricsot) kinevezi az örmények első katolikoszának.

„ Mi, III. Trdat, Isten kegyelméből és a ti imádságotok által Nagy Örményország és az egész hadsereg királya, üdvözetünket ajánljuk, és azt a parancsot küldjük nektek, hogy a Krisztus Istentől kapott lelki kegyelmének hagyományos ajándéka szerint nekünk Grigort az Isten által járt utak felügyelőjévé és előljáró tanítójává, pásztorává és orvosá kinevezzétek, amint azt nekünk Isten megparancsolta.” Vagharsapat város, 301.